

Oponentský posudek na bakalářskou diplomovou práci Daniela Voláka s názvem Explorace zrcadla u tamarinů

Bakalářská práce Daniela Voláka obsahuje krátkou literární rešerši na uvedené téma a zpracování dat z vlastního experimentu. Styl psaní autora ve mně zanechal dojem nepochybného zájmu o téma a hlavně provedení vlastního experimentu. Kladně hodnotím také pokus o statistické zpracování takto obtížně uchopitelných data. K práci mám ovšem několik zásadních výhrad.

Literární rešerše a práce s literaturou. V tomto bodě má práce zásadní nedostatky. V práci je citováno pouze 27 literárních zdrojů, z toho jen asi 10 se týká pokusů se zrcadlem. Chybí například citace klasické práce Gordona Gallupa z roku 1970, která byla inspirací pro všechny následující studie. Studie je sice v práci uvedena ale jako zdroj informací o ní je uvedená studie jiná, navíc nejsou uvedené údaje zcela správné. S citováním zdrojů je pak zacházeno velmi neobratně například některé citace nejsou relevantní k informacím, u kterých jsou citovány (př. str.2 Araripe 2008) jinde jsou použity staré práce k údajům, kde je zjevné že se to nehodí (př. počet druhů citován z práce z roku 1970) a to i přesto, že autor uvádí v seznamu literatury publikace novější a relevantnější. Nepovažuji také za vhodné citovat v bakalářské práci internetové zdroje typu wikipedie.

Obsah rešeršní části práce. V úvodním odstavci je uvedena informace k čemu je vlastně zrcadlový test u primátů používán, a to hned s použitím třech pojmů sebe-rozpoznávání, sebe-uvědomění a myšlenkový self-koncept. Ovšem bez definic (a bez citací) je tato informace pro čtenáře nic neříkající. Přesto, že smysl tohoto testu není tématem práce, je důležité čtenáři vysvětlit, proč je zajímavé se metodikou tohoto testu zabývat. V následující části autor popisuje základní biologii drápkatých opic. Přechází ovšem z charakteristik konkrétních druhů na rody nebo celou skupinu a tak není úplně jasné ke komu se konkrétní informace vztahují. Zřejmě v důsledku použití starší literatury se v práci vyskytuje několik chyb týkajících se latinských názvů (latinský název čeledi kosmanovití v názvu (dnes skupina v rámci čeledi malpovitých), dále v textu *Leontopithecus* i *Leontideus*). Kapitola 1.3. *Smysly* je pro mě velkou záhadou. Není mi jasná motivace jejího zařazení ani její obsah. Po velmi krátkém shrnutí několika informací k jednotlivým smyslům se další části této kapitoly jmenují např. Ustrnutí, Kymáčení atd. Tedy jedná se o jednotlivé projevy chování. Ty jsou navíc všechny převzaté z jedné citované práce a tedy relevantní jen k jednomu druhu. Jako nejpovedenější je pak rešerše prací týkajících se skutečně tématu práce tedy zrcadlových experimentů, která je ale bohužel obsahově chudá (5 stran). A nějaké detailnější shrnutí metodických rozdílů mezi jednotlivými pracemi zde chybí.

Autor se ve své práci pokusil i o formulaci hypotéz, což je jistě chvályhodné, nicméně se mu to ne zcela podařilo. Hypotéza H2 obsahuje zdůvodnění výsledku, které není v práci testováno, H2A je pro mě nesrozumitelná a nejsem si jistá rozdílem proti H2. **Prosím tedy o jejich upřesnění.**

Vlastní experimentální část. V úvodu popisu metodiky (str. 17) je pro čtenáře poměrně překvapivá informace, že „Na základě literární rešerše byla po metodické stránce jako nejvhodnější vybrána studie Posada & Colell 2005“. Tato práce ale nebyla v předchozí literární části nijak rozebrána a porovnána s ostatními, takže čtenář netuší na základě čeho se autor takto rozhodl. Navíc metodika této studie nebyla tak úplně následována. Z popsané metodiky pozorování mi pak není úplně jasné jak bylo chování zaznamenáváno. **Byl vždy pozorován jeden jedinec ze skupiny? Jak byl zvolen, případně pořadí jedinců? Hodnotilo se jeho chování při prvním kontaktu se zrcadlem nebo předmětem nebo i při opakovaném? Jak byl pak definován konec a začátek uvedených prvků chování? Byl každý jedinec pozorován u všech třech předmětů?** Co se týká statistického zpracování, autor si byl evidentně vědom, že na chování jedinců v testu má vliv mnoho faktorů. A proto

zvolil víceméně ilustrační zpracování pomocí mnohorozměrných metod. Nicméně pro představu by se jistě hodila i pouhá tabulka porovnávající počty vybraných typů projevů pro jedince před třemi předměty. Případně pak porovnání například pomocí ANOVy. **Jaké prvky by podle Vás z těch sledovaných byly pro toto porovnání nejvhodnější? Je zahrnutí 6 měsíčního jedince do pozorování vhodné? Není v podobných studiích běžné, že jedinci dostanou na seznámení se se zrcadlem nějaký delší čas?**

Popis výsledků mnohorozměrných analýz je trochu nesrozumitelný (např. formulace str.26 „Nejmenší behaviorální rozdíl k zrcadlu ($P=0.002$) byl zjištěn u skla, které ale bylo jako vysvětlující proměnná neprůkazné ($P=0.67$)“ a někdy i dost nepřesný (např. str.25 „Více rozvolněnou dvojici tvoří objekty ze skla a plastu...“, kdy je z obrázku zjevné že tyto předměty jsou na sobě prakticky nezávislé).

Krátká diskuze a závěr se pak věnují spíše plánům do budoucna než konfrontaci dosažených výsledků s literaturou. Vzhledem k povaze sběru dat jsou uváděné závěry poněkud odvážné.

Na závěr bych tedy shrnula, že práci by ve všech směrech prospěla intenzivnější práce s literaturou a to jak v úvodní rešerši, při přípravě metodiky pokusu a výběru prvků chování tak v diskuzi.

V případě úspěšné obhajoby bych i přes uvedené výhrady navrhovala práci hodnocení stupněm dobře.

V Českých Budějovicích 15.1. 2013

Martina Konečná, PhD.